

СОЦІАЛЬНА ІЗОЛЯЦІЯ МОЛОДІ В ЄВРОПІ:

**Кумулятивна шкода, стратегії щодо її подолання,
ефективна державна політика та трансфери
(ЕХСЕРТ)**

Інноваційний дослідницький проект, що фінансується в рамках програми ЄС «Горизонт 2020» та полягає у розвитку ефективних та новаторських ініціатив з метою надання допомоги молоді в Європі у подоланні незахищеності на ринку праці та пов'язаних ризиків.

ВСТУП

Передумови

Молодь особливо відчуває на собі негатив безробіття та ненадійного працевлаштування по всій Європі. Безробіття та нестабільна зайнятість може завдати значної шкоди життєвим можливостям молоді, включаючи загрозу соціальної ізоляції. Тож боротьба з соціальними проблемами стала одним із головних пріоритетів на національному та загальноєвропейському рівнях.

Мета дослідження

Метою проекту є визначити, як ізольованість ринку праці та нестабільне працевлаштування серед молоді впливає на різні аспекти подальшого життя. Це розуміння є необхідним для розробки ефективних політичних ініціатив, які допоможуть європейській молоді подолати наслідки незахищеності на ринку праці. Використовуючи змішані методи аналізу, дослідження надає нові докази щодо наслідків незахищеності на ринку праці у контексті впливу на ризик бідності, рівень добробуту, стан здоров'я та здатності досягти автономії (житлової, фінансової та психологічної).

У даному документі ми надаємо результати нашого порівняльного аналізу країн Європи на основі кількісних методів щодо впливу різних заходів політики на автономію молоді. Під автономією ми маємо на увазі комплексне явище, яке включає три основні сфери життя людини: i) можливість для молодої людини жити поза межами батьківського дому (житлова автономія), ii) Мати достатні економічні ресурси для забезпечення достатнього рівня життя (економічна автономія), iii) самостійно вирішувати як прожити своє життя (психологічна автономія). Досягнення автономії є ключовим кроком в процесі дорослішання та становлення активного члена суспільства.

НАУКОВІ ДОКАЗИ ТА АНАЛІЗ

Дані та методи

Унікальною особливістю проекту EXCEPT є аналіз даних у багаторівневому вимірі як на мікро (індивідуальному) рівні молодих людей, так і на макро (національному) рівні європейських країн. На індивідуальному рівні ми вимірюємо наслідки ізоляції ринку праці та нестабільного працевлаштування на автономію молоді. Порівняльний аналіз надає нам змогу оцінити те, як економічна ситуація, політика та культура погіршують або пом'якшують ці наслідки. А саме, ми даємо відповідь на два ключових запитання:

1. Як несприятливе становище на ринку праці впливає на автономію молоді в кожній країні?
2. Які заходи політики можуть зарадити в цьому?

Відповіді на ці питання становитимуть базу для рекомендацій щодо розробки ефективної політики.

По-перше, щоб зрозуміти взаємозв'язок між не вигідним становищем на ринку праці та автономією молоді в країнах ЄС-28 та в Україні, команда EXCEPT провела описовий аналіз. Зокрема було порівняно безробітних і зайнятих, а також працівників які мають трудові договори з фіксованим терміном дії, із тими, хто має постійний контракт.

Багатомірність автономії була визначена шляхом аналізу

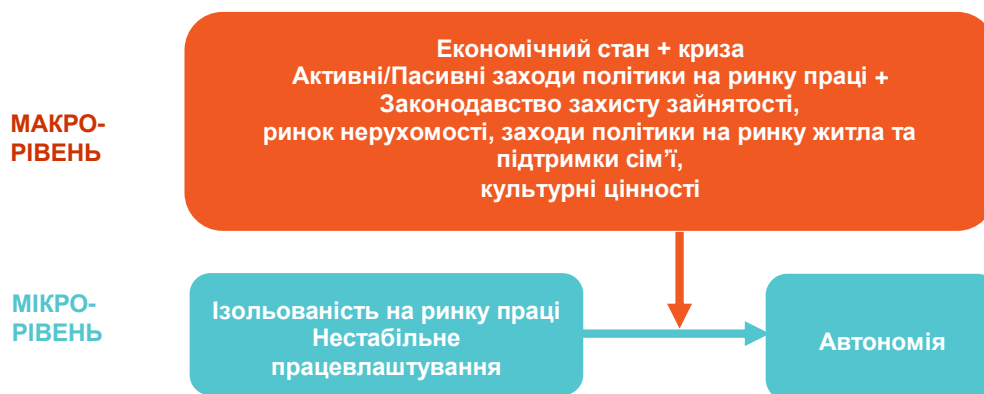
- житлової автономії, тобто жити окремо від батьків.
- економічної автономії, тобто бути поза зоною ризику бідності, а саме - мати персональний дохід та не отримувати фінансову допомогу.
- психологічної автономії, тобто змоги приймати самостійні рішення щодо власного життя.

Ситуацію порівняли між країнами та в різний час. Це дозволило команді EXCEPT описати вплив наступних факторів:

- економічна ситуація (роль економічного зростання країни та вплив нещодавньої економічної кризи)
- політика зайнятості та соціального забезпечення (активні і пасивні заходи політики на ринку праці, законодавство захисту зайнятості, структура ринку житла, політика підтримки сім'ї), та
- культурні цінності (соціальна нерівність, культурні цінності).

Рис. 1 показує як було досліджено вплив цих факторів.

Рис. 1: Багаторівнева модель

Команда EXCERPT використовувала мікро данні, а саме дві хвили статистичних даних Європейського Союзу з питань доходів та умов життя (EU-SILC), дві хвили Європейського опитування якості життя (EQLS), та дві хвили Опитування умов життя домогосподарств України (ОУЖД).

ВИСНОВКИ

Основні висновки

Загальні закономірності:

Наявність роботи дійсно впливає на житлову автономію молоді в Європі. Менше значення має постійна чи тимчасова ця робота.

Результати аналізу показали, що в цілому безробіття негативно впливає на вірогідність проживання поза межами батьківського дому, менша частка безробітних проживає без батьків, порівняно з тими, хто має роботу.

Об'єктивний вимір нестабільності роботи, яка походить з тимчасового, нетипового або неформального типу контрактів, в цілому негативно впливає на житлову автономію на рівні країн ЄС28. Проте, в меншій мірі, у порівнянні із безробіттям, адже різниця в процентних пунктах між двома групами нижча (4,5 проти 8 п.п.) а порівняння між країнами залишає за собою певну невизначеність (зв'язок було знайдено у Німеччині, Франції, Італії, Польщі та Португалії).

Суб'єктивне відчуття нестабільності роботи, з іншого боку, не показує ніякого вагомого зв'язку з житловою автономією.

Наявність робочого місця та сприйняття його як надійного впливає на психологічну автономію молоді в Європі.

Наш аналіз показує, що найменші працівники є найбільш привілейованою групою людей в плані психологічної незалежності, в той час як безробітні відчують нестачу цього типу автономії. Проте, відмінності між цими двома групами суттєво відрізняються між країнами. Суб'єктивна ненадійність робочого місця у свою чергу також негативно впливає на психологічну незалежність: робота, яка сприймається як більш надійна, пов'язана із більш високим рівнем психологічної незалежності, за єдиним виключенням Англії та Ірландії, де такого зв'язку не знайдено. Навпаки, об'єктивна ненадійність робочого місця впливає на психологічну незалежність лише у Південній Європі (Греція, Іспанія, Італія, Португалія, Кіпр, Мальта), де робітники з постійним контрактом відчують себе більш незалежними, аніж ті, котрі мають тимчасове працевлаштування.

Шанс досягнення житлової автономії зменшився під час та після економічної кризи.

Результати показують, що негативний вплив безробіття на житлову автономію посилюється під час та після кризи. В частині країн, в яких до кризи суттєвого впливу безробіття на житлову автономію не було, після кризи спостерігається негативний зв'язок.

Для третини країн, вплив безробіття на житлову автономію був від'ємним в обох періодах, до та після кризи (Естонія, Франція, Греція, Ірландія, Італія, Латвія, Люксембург, Румунія та Швеція). Для іншої третини, відношення стало від'ємним після економічної кризи (Бельгія, Чехія, Данія, Угорщина, Польща, Португалія, Іспанія та Голландія), у той час як безробіття не впливало у період до кризи. Для останньої третини країн, не було ніякого відношення між безробіттям та житловою автономією ні до, ані після кризи.

**Ключові
рекомендації
та ідеї для
політиків та
підприємств**

Роль макро-факторів у житловій автономії.

Економічна ситуація.

Політика спрямована на економічний розвиток (збільшуючи ВВП на душу населення), можуть послабити негативний зв'язок між безробіттям та житловою автономією.

Ринок житла.

Результати показали, що реформи, котрі націлені на розширення доступу до іпотеки, можуть послабити негативний зв'язок між безробіттям та житловою автономією. Проте, збільшення рівня заборгованості сімей, через доступ до іпотеки, може збільшити ризик фінансової вразливості. Саме тому більш простий доступ до ринку житла повинен супроводжуватися реформами, котрі допомагають зменшити тягар іпотеки на доходи сімей, за допомогою підтримки виплати боргу у разі втрати роботи, або нестабільності прибутку, або ж роблячи більш гнучкою систему погашення заборгованості.

Пасивні заходи політики на ринку праці

Щедрі виплати в рамках пасивних заходів політики на ринку праці (допомога по безробіттю) може послабити негативний зв'язок між безробіттям та житловою автономією, таким чином підтримати житлову автономію молоді за рахунок зниження прив'язки до ринку праці.

В контексті підтримки незалежності молоді важливо інвестувати в міри, котрі можуть надати неперервний дохід або економічну підтримку молоді з нестабільною кар'єрою, включаючи тих, хто шукає свою першу роботу.

Політика підтримки сімей

Заходи політики, котрі допомагають поєднувати роботу і сім'ю, відіграють позитивну роль: наприклад більше охоплення дошкільною освітою та доглядом за дітьми чи більші державні витрати на допомогу сім'ям та дітям, послаблюють негативний зв'язок між безробіттям та житловою автономією. Можливе пояснення у тому, що сім'ї можуть покласти на різні джерела доходу, окрім трудового, що зменшує сприйняття ризику та економічного тягара, пов'язаного зі становленням сім'ї, опосередковано підтримуючи житлову автономію.

Культурні цінності

Негативний зв'язок між безробіттям та житловою автономією значно більш помітний в країнах, де традиційне ставлення і відносини домінують. Наприклад, у країнах з більш високим коефіцієнтом шлюбності та традиційним розподіленням гендерних ролей негативний вплив безробіття на житлову автономію вищий. Дійсно, там, де традиційний спосіб покинути батьківський дім -- шлюб, а чоловік є годувальником сім'ї, резонно припустити, що чоловік повинен мати роботу. І навпаки, в менш традиційних країнах (що виміряно часткою дітей, народжених поза шлюбом), негативний зв'язок між безробіттям та житловою автономією згладжується. (див. Таблицю 1)

Таблиця 1 Вплив окремих макро-факторів на зв'язок між виключенням з ринку праці та житловою автономією.

Політичні заходи/Інституційні реформи	Обмеження ринку праці та житлова автономія
ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ	
Збільшення ВВП на душу населення	+
Збільшення приросту ВВП на душу населення	--
РИНОК ЖИТЛА	
Збільшення відношення між кредитами на житло до ВВП	+
Збільшення частки власників нерухомості без іпотеки	--
Збільшення відношення кредитів на житло до чистого доходу	--
АКТИВНІ І ПАСИВНІ ЗАХОДИ ПОЛІТИКИ НА РИНКУ ПРАЦІ	
Збільшення щедрості виплат з безробіття	+
РЕФОРМИ ПО ПІДТРИМЦІ ЖИТЛА ТА СІМЕЙ	
Збільшення громадських витрат на підтримку сімей (в якості відсотку від ВВП)	+
Збільшення покриття витрат на догляд за дитиною	+
ТРАДИЦІЙНІ ЦІННОСТІ ГЕНДЕРНИХ РОЛЕЙ	
Традиційна поведінка (відношення шлюби/розлучення, співмешкання)	--
Традиційне ставлення (показники Дослідження європейських цінностей - European Values Study)	--
Індикатор традиціоналізму (European Values Study)	0

Знак "+", виділений синім фоном, означає, що негативний ефект статистично значимо пом'якшується. Знак "--", виділений червоним фоном, означає, що негативний ефект статистично значимо посилюється. Нейтральний знак "0" означає, що нема ніяких доказів того, що негативний ефект ізоляції ринку праці на житлову автономію змінюється.

Вплив економічної ситуації та культури на психологічну незалежність.

Економічна ситуація

Негативний ефект безробіття на психологічну автономію менший, коли безробіття - широко розповсюджений досвід для конкретного суспільства: у цьому випадку, ефект безробіття на сприйняття свободи вирішувати як прожити життя, відносно менший.

Суб'єктивне відчуття нестабільності роботи впливає на психологічну автономію. Для молоді, котра боїться втратити роботу, але припускає, що може знайти схожу, ефект нестабільної зайнятості на психологічну автономію низький, коли приріст ВВП більший. Тобто, коли людина безробітна або суб'єктивно відчуває, що робота ненадійна, психологічна автономія, визначена як свобода приймати рішення щодо власного життя, є під загрозою.

Культурні зміни

Для чоловіків, котрі мають нестабільну роботу та не бачать перспектив пошуку альтернативи зайнятості, позитивне сприйняття моделі, в якій годувальниками є обоє з подружжя, зменшує негативний вплив безробіття на психологічну автономію. (Див Таблиця 2)

Таблиця 2. Вплив економічної ситуації та культурних цінностей на зв'язок між безробіттям/нестабільністю роботи на психологічну автономію.

	Безробіття та психологічна автономія	Об'єктивна негарантована зайнятість та психологічна автономія	Суб'єктивна негарантована зайнятість та психологічна автономія
ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ			
Приріст ВВП на душу населення	0	0	+
Зменшення рівня безробіття	+	0	
КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ			
Розповсюдження моделі сім'ї з двома годувальниками	+		

Знак "+", виділений синім фоном, означає, що негативний ефект статистично значимо пом'якшується. Знак "—", виділений червоним фоном, означає, що негативний ефект статистично значимо посилюється. Нейтральний знак "0" означає, що нема ніяких доказів того, що негативний ефект ізоляції ринку праці на психологічну автономію змінюється.

Результати

Детальні результати досліджень команди EXCEPT доступні за посиланням: <http://www.except-project.eu/publications/>

Ця аналітична записка базується на

- EXCEPT Working Papers No. 9 "Report on the impact of the institutional setting and policies on the autonomy of youth in insecure labour market positions in EU-28 & Ukraine" (http://www.except-project.eu/files/filemanager/files/WP9_Report_on_the_impact_of_the_institutional_setting_and_policies_on_the_autonomy_of_youth_in_insecure_labour_market_positions.pdf)
- EXCEPT Working Papers No. 11 "Country level analyses of mechanisms and interrelationships between labour market insecurity and autonomy" (http://www.except-project.eu/files/filemanager/files/WP11_Country_level_analyses_of_mechanisms_and_interrelationships_between_labour_market_insecurity_and_autonomy_v2.pdf)

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРОЕКТУ

Координатор	Університет Таллінна, Естонія та Університет Бамберга, Німеччина
Консорціум	<ul style="list-style-type: none">• Університет Дуйсбург-Ессена, Німеччина• Інститут з вивчення суспільств і знань, Болгарія• Університет Арістотеля міста Салоніки, Греція• Туринський університет, Італія• Інститут освітніх досліджень, Польща• Університет Умео, Швеція• Кентський університет, Великобританія• Київський економічний інститут Київської школи економіки, Україна
Контактна особа ЄК	Керстін Вільде
Фінансування	Цей проект фінансується згідно з дослідницькою та інноваційною програмою Європейського Союзу Горизонт – 2020 (грантова угода №649496)
Тривалість	Червень 2015 – Травень 2018 (36 місяців)
Бюджет	EUR 2 497 416.25
Веб-сторінка	www.except-project.eu
Для додаткової інформації	Професор Марге Унт (Marge Unt. marge.unt@tlu.ee) або Професор Міхал Гебель (michael.gebel@uni-bamberg.de)